Qafqaz Beynəlxalq Münasibətlər və Strateji Araşdırmalar Mərkəzi
QAFSAM
Caucasian Center for International Relations and Strategic Studies

Çin Kongresi: Küresel bir devi yönetmek

Levent Uluçer – BBC

Çin Halk Cumhuriyeti; Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Küba, Laos ve Vietnam ile birlikte dünyada resmî olarak komünist rejimle yönetilen beş ülkeden biri.

Küba hariç dört ülke Asya'da birbirine komşu.

Komünist rejimi nedeniyle dünyanın bu en kalabalık ülkesinin nasıl yönetildiği, yanıtı aranan önemli uluslararası konulardan biri.

Çin'in yönetim şekli dahi kolay tarif edilemiyor. Çinli yöneticiler ülke yönetimine Çin'e özgü sosyalizm diyorlar. Ancak sadece dünya için değil Çin yöneticileri için de belirsizlik var.

Çin Devlet Başkanı Hu Jintao, 2002 Kasımı'nda Çin Komünist Partisi (ÇKP) lideri ve 2003 Martı'nda Devlet Başkanı olduğunda Batı için bir bilinmeyendi.

Ancak Çin'i yakından takip edenler için bu o denli önemli değil. Çünkü Çin'de yönetim tarzı, Mao sonrası ipleri eline alan Dıng Şiao Ping'in (Deng Xiao Ping) ülkenin idaresini Ciang Zımin'e (Jiang Zemin) devretmesiyle değişti. O zamandan beri Çin'i karizmatik liderler değil beyin takımı yönetiyor.

Şimdiki Devlet Başkanı Hu Jintao; Çin Komünist Partisi, Çin Halk Kurtuluş Ordusu ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin başında ve bunlar ülkenin en üst yönetimi.

Çin devlet sistemindeki hiyerarşide ülkenin başında bir lider var ama kararların tümü ÇKP Politbüro Merkezi Komitesi (PMK) tarafından alınır.

9 kişilik bu kadronun ülke kararlarını belirlediğiyle ilgili ciddi bir kamuoyu görüşü var.

Hu Jintao bu 9 kişinin en üstünde; ülke içinde ve dışında bu organın sözcüsü gibi.

Bu organı, içinde bu 9 kişinin de yer aldığı 25 kişilik ÇKP Politbürosu besliyor. İşte bu 25 kişi, Çin'in ana yönetim kadrosu.

Yeni liderler ısınma turları attı

Çin Devlet Başkanı Hu Jintaou ve selefi Ciang Zımin, makamlarında kaldıkları 10'ar yıl boyunca hiçbir zaman, Batı demokrasilerindeki devlet yöneticilerinde görüldüğü gibi şaşırtıcı kişisel çıkışlar yapmadı. Konuşmalar hep itidallı, kontrollü ve olması gerektiği gibi oldu: Renk verilmedi, risk alınmadı, duygu öne çıkartılmadı.

Hu Jintao'nun bu yıl görevi devretmesi beklenen ve şimdiki ÇKP PMK sıralamasında 6'ıncı sırada bulunan Şi Cinping (Xi Jinping) ile yeni kadrodan da buna benzeyen bir çizgi bekleniyor.

Aslında bu, fiilen son iki yıldır böyle. Şi Cinping ve Başbakan Vın Ciebao'nun (Wen Jiabao) yerini alması beklenen Li Kıçianğ (Li Keqiang) dünyanın hemen her yerinde Çin Devlet Başkanı ve Başbakanı gibi ağırlandı. Yeni liderler, iki yıl boyunca Devlet Başkanlığına ve Başbakanlığa alıştı. Onların son iki yılında da muhtemel halefleri ısınma turları atacak.

Yine de Çin'deki yeni lider kadrosunda son dakika değişikliği olur mu? Bu bir sürpriz olur ama olasılık dışı değil.

Çünkü bu yıl içinde yaşanan iki olay Çin'de de sürprizler olabileceğini gösterdi.

İlki, ÇKP'de ve hükümet içinde yükselmesine kesin gözle bakılan Bo Xilai olayı: Çin hükümeti olayın bir rüşvet ve adam öldürme olayına bağlı olduğunu açıklıyor ancak Çin'i izleyen uzmanlara göre Bo olayı, bu denli basit olmamalı. Fakat gerçekte ne olduğu sorusuna kimse yanıt bulabilmiş değil.

Diğer olaysa, Eylül ayı içinde Şi Cinping'in ortadan 10 gün kadar kaybolması ve sonradan hiçbir şey yokmuş gibi yine ortalığa çıkışıydı. Yine hiç kimse bu kayboluşun nedenini anlayamadı.

ÇHC tarihinde ortadan kaybolan kişiler

Çin Halk Cumhuriyeti tarihinde üst düzeydeki liderlerin nedeni bilinmeyen kayboluşlarına şahit olundu.

Bunlardan ilki 1971 yılı sonlarında Mao'nun sağ kolu olan Lin Biao'nun gözden tamamen kaybolmasıydı: Resmi açıklamaya göre Lin ve ailesini taşıyan uçak Moğolistan'da düşmüştü. Ölümüyle ilgili resmî açıklama onun ölümünden aylar sonra yapıldı. Bu ölüm Kültür Devrimi'nin en sert estiği zamanlara denk geliyordu.

Ünlü lider Dıng Şiao Ping de toplam ölü sayısı halen net bilinmeyen Tienanmın Olayları sonrasında 3 aydan daha fazla ortadan kaybolmuştu. Dıng, daha sonra Merkezî Askerî Komisyon'dan ayrıldığını açıklamıştı.

Yine Tienanmın Olayları'nın devam ettiği 19 Mayıs 1989'da açlık grevi yapan öğrencilerin arasına gözü yaşlı olarak girerek onlara Çok geç kaldım. Açlık grevini durdurun ve evinize gidin diyen ÇKP Genel Sekreteri Cao Zıyang (Zhao Ziyang) da ertesi gün ortadan kaybolmuştu. Daha sonra görevinden el çektirildi ve ömrünün sonuna kadar ev hapsinde tutuldu.

Sonraki Başbakan Li Pıng (Li Peng) da Filipinler Devlet Başkanı ile 1993 yılında yapacağı görüşmeyi birden iptal etti ve sonraki 4 ay boyunca sadece iki kere göründü. Kalp rahatsızlığı olduğu söylendiyse de, kimi gözlemciler Li'nin parti liderlerince incitici bir biçimde eleştirildiğini söylediler.

Kaybolan bir başka kişiyse, bir önceki Devlet Başkanı Cieng Zımin'in sağ kolu olarak bilinen ve Çin'in ilk 9 kişisinden biri olan Huang Cü (Huang Ju) oldu.

Huang kamuoyunda Hu Cintao tarafından istenmeyen adam olarak biliniyordu. Çin'in devlet bankaları ondan sorumluydu ve adının kimi rüşvet olaylarına karıştığı da iddia ediliyordu. Hong Kong'un etkili gazetesi South China Morning Post, Huang'ın hasta olduğunu ve görevinden ayrılacağını yazdı. Devlet medyası durumuyla ilgili bilgi vermedi ve 1 yıl kadar sonra öldüğü açıklandı.

Şi Cinping ne zaman Çin'in başına gelir?

Çin Komünist Partisi'nin 8 Kasım'da başlayan kongresinde yeni liderlerden kaçının yer değiştireceği ve bu yer değiştirmenin ne zaman olacağıyla ilgili net bir yok. 9 kişinin halen

belli olmadığı, sayının 7'ye düşürüleceği konuşulanlar arasında.

Hu'nun yerine gelmesi beklenen Şi'nin babasıyla ilgili bilgi ise ilginç; Şi Congşün (Xi Zhongxun) Mao'nun defalarca tasfiye ettiği kişi. Ayrıca, 1987'de ÇKP Başkanlığından indirilen Hu Yaobang'ı desteklemişti. ÇKP, 2005 yılında Hu'ya onurunu iade etti.

Şi'nin babası aynı zamanda Dıng'ın 1980'lerin başında reformlara açtığı Çin'in pilot bölgesi olan güneydeki Şıncın'da (Zhenzhen) kurulan Özel Ekonomik Bölge'nin de beyni.

Bu yılın sonundan itibaren -sürprizler olmazsa- Çin'in bilinen yeni kadrosu kademeli olarak başa gelmeye başlayacak. Çünkü Çin'de Batı demokrasilerindeki gibi bir seçim sistemi yok.

80 milyonu aşkın üyesi olan ÇKP'nin üst kadrosunda bir sonraki 10 yılın yönetici kadrosunun da belirmeye başladığı görülüyor.

Pek çok kişi, Çin'deki yönetim sisteminin ülkeye ve topluma istikrar getirdiğini düşünüyor.

ABD'li PEW araştırma şirketine göre, 2007 yılında Çinlilerin yüzde 83'ü yönetim biçimlerinden memnunken, bu sayı 2010'da 87'ye yükseldi.

Kıyaslama yapmak gerekirse, Arap Baharı'nın yaşandığı Mısır'da bu oran 47'den 28'e düştü.

Hu Cintao'nun başı çektiği liderler kadrosu ilk kez bir Çinliyi kendi olanaklarını kullanarak uzaya çıkartmış ve ülkeyi dünyanın ikinci büyük ekonomisi yapmıştı.

Çin, IMF'nin öngörüsüne göre 2017 yılında dünyanın en büyük ekonomisi haline gelecek. Bu

ekonomi, Şi Cinping'in liderliğindeki kadronun yönetiminde olacak.

Acaba bu başarıya ulaşan Çin için Batı şu soruyu soracak mı: Hangisi doğru? Çin'in sistemi mi yoksa bizim mi?